

Skracanie planu spłaty ze względu na czas trwania postępowania.

Abstrakt:

W prezentowanym artykule dokonana została analiza instytucji skrócenia planu spłaty wierzycieli z uwagi na czas trwania postępowania upadłościowego. Autor, po wstępnym omówieniu treści normatywnej przepisu, podejmuje próbę rekonstrukcji jego *ratio legis* oraz identyfikuje rozbieżności interpretacyjne występujące w praktyce. Następnie autor rozstrzyga, która z omawianych koncepcji interpretacyjnych przepisu jest właściwa i zwraca uwagę na potencjalne niebezpieczeństwa, jakie omawiana norma może wywołać na etapie prowadzonego postępowania upadłościowego. Końcowy fragment opracowania poświęcono relacji art. 491¹⁵ ust. 1d do regulacji zawartej w art. 370a ust. 5 pr. up., wskazując na istotne różnice w konstrukcji obu przepisów. W końcowej części pracy autor dokonuje podsumowania oraz przedstawia postulaty *de lege ferenda*.

Słowa kluczowe: *upadłość, upadłość konsumencka, plan spłaty, skracanie planu spłaty, postępowanie upadłościowe.*

1. Wprowadzenie.

Jedną z fundamentalnych zasad prowadzenia postępowania cywilnego, mającą zastosowanie także na gruncie prawa upadłościowego, jest zasada szybkości postępowania. Zgodnie z art. 6 Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego², Sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy. Normatywna konstrukcja tej zasady ma charakter instrukcyjny i adresowana jest

¹ Autor jest Asesorem Sądowym w Sądzie Rejonowym dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi w wydziale gospodarczym dla spraw Upadłościowych i Restrukturyzacyjnych oraz doktorantem w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Łódzkiego. Nr ORCID 0000-0001-5597-2921.

² (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.), dalej: „k.p.c.”

przede wszystkim do organów procesowych, które zobligowane są do organizowania postępowania w sposób umożliwiający jego sprawne zakończenie³. Niemniej jednak obowiązek dbałości o dynamikę postępowania spoczywa również na jego uczestnikach⁴.

Zasada ta, jak już wcześniej zasygnalizowano, jako uniwersalny i nieodzowny element procedury cywilnej, znajduje również pełne zastosowanie w postępowaniu upadłościowym⁵. Powyższe wynika nie tylko z ogólnego odesłania do przepisów postępowania cywilnego zawartego w art. 229 ust. 1 prawa upadłościowego⁶, ale także z samodzielnych regulacji obowiązujących w tym akcie normatywnym. W przeciwieństwie jednak do tradycyjnego modelu procesu cywilnego, w którym to na osobie sędziego oraz stronach procesu spoczywa główny ciężar zapewnienia sprawności postępowania, w ramach postępowania upadłościowego funkcję tę w przeważającej mierze przejmuje syndyk, który staje się centralnym podmiotem odpowiedzialnym za jego efektywny przebieg⁷. To bowiem od jego aktywności, organizacyjnej sprawności i kompetencji zależy tempo prowadzenia takich czynności jak likwidacja masy upadłości, sporządzenie listy wierzytelności⁸, spisu inwentarza⁹ czy przygotowanie projektu planu spłaty lub podziału funduszy masy.

2. Skracanie planu spłaty z uwagi na czas trwania postępowania.

Jednym z istotniejszych przepisów odnoszącym się do kwestii sprawności prowadzonego postępowania upadłościowego jest art. 308 ust. 2 pr. up., zgodnie z którym syndyk jest obowiązany do podejmowania działań umożliwiających zakończenie likwidacji w ciągu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia upadłości¹⁰. Termin ten, choć przez niektórych uważany za realny i ambitny, wciąż jest zdecydowanie zbyt rzadko osiągany w ramach prowadzonych postępowań¹¹.

³ M. Manowska [w:] A. Adamczuk, P. Pruś, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, M. Manowska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-477(16)*, LEX/el. 2022, art. 6.

⁴ Zob. K. Weitz, Między systemem dyskrecjonalnej władzy sędziego a systemem prekluzji - ewolucja regulacji prawa polskiego [w:] *Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych*, red. H. Dolecki, K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2009, s. 73 – 98

⁵ Zob. więcej M. Mrówczyński, 1.3. Miejsce prawa upadłościowego w systemie prawa [w:] *Uczestnicy postępowania upadłościowego*, Warszawa 2019.

⁶ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 614). Dalej: „pr. up.”

⁷ Por. A. Machowska, Nowelizacja prawa upadłości konsumenckiej - ustawa z 30 sierpnia 2019 roku - wyzwanie dla sądów upadłościowych i syndyków, *Dor.Restr.* 2020, nr 1, s. 30-44.

⁸ Zob. art. 244 pr. up.

⁹ Zob. art. 306 pr. up.

¹⁰ Warto zauważyć, że ustawodawca wprowadził motywację dla syndyka do zakończenia postępowania upadłościowego we wskazanym terminie, polegającą na tym, że syndyk w takiej sytuacji uzyskuje bonifikatę w postaci prawa do żądania podwyższenia swojego wynagrodzenia w oparciu o art. 162 ust. 2 pkt 4 pr. up.

¹¹ Por. C. Zalewski, *Sprawność postępowania upadłościowego – uwagi praktyczne*, *Dor.Restr.* 2016, nr 3, s. 4-12.

Wyrażony w tym przepisie obowiązek, powoduje doniosłe skutki, oddziałując pośrednio nie tylko na postępowania upadłościowe skierowane do przedsiębiorców, ale także do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. W uproszczonym postępowaniu upadłościowym idea zakończenia postępowania w terminie sześciu miesięcy znajduje odzwierciedlenie w art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up. Wyrażona tam norma prawna nakłada na sąd obligatoryjny obowiązek skrócenia planu spłaty o okres przekraczający sześć miesięcy od dnia ogłoszenia upadłości, do dnia ustalenia planu spłaty, chyba że upadły nie pokryłby w całości kosztów postępowania poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa. Omawiany przepis został wprowadzony do ustawy upadłościowej na skutek nowelizacji z dnia 24 marca 2020 roku¹². *Ratio legis* omawianej regulacji jest z punktu widzenia teoretycznego słuszne i godne aprobaty. Zakłada bowiem, że upadły nie powinien ponosić negatywnych konsekwencji nadmiernego przedłużania się postępowania upadłościowego, na którego długość nie ma zazwyczaj realnego wpływu. Zauważyć jednak należy, że w uzasadnieniu do projektu ustawy¹³ brak jest szerszego umówienia motywów stojących za skonstruowaniem omawianej normy prawnej. Jednakże możliwe jest pośrednio odniesienie się do uzasadnienia zawartego w projekcie ustawy w odniesieniu do art. 370a ust. 5 pr. up., który zawiera podobne przesłanki skrócenia planu spłaty wierzycieli, mające zastosowanie do podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Prawodawca formułując ten przepis wskazał, że jego idea wynika ze spostrzeżenia, że w trakcie trwania postępowania upadłościowego upadły również dokonuje w pewnej formie spłaty wierzycieli. Określona część dochodów upadłego wchodzi bowiem do masy upadłości i jest przez syndyka przeznaczana na pokrycie kosztów postępowania oraz zaspokojenie wierzycieli. Nie można zatem uznać za właściwe akceptowanie sytuacji, w której postępowanie upadłościowe trwa długo i okres ten w żaden sposób nie jest uwzględniany przy ustalaniu planu spłaty¹⁴.

3. Rozbieżności w zakresie stosowania art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up.

Zauważyć jednak należy, że brak wystarczająco precyzyjnego uzasadnienia ustawodawczego dla przedmiotowej regulacji skutkował powstaniem rozbieżności interpretacyjnych na gruncie stosowania art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up., czego wyrazem są dwie konkurencyjne koncepcje wykładni tej normy.

¹² Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1802 z późn. zm.).

¹³ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1802 z późn. zm.) <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3480>, str. 28, dostęp: 06.05.2025 r.

¹⁴ Ibidem s. 28.

Pierwsza z nich, reprezentowana m.in. w judykaturze sądów poznańskich¹⁵ i bydgoskich¹⁶ zakłada, że zastosowanie przedmiotowej regulacji ograniczone jest wyłącznie do sytuacji, w których na moment ustalania planu spłaty doszło do całkowitego zaspokojenia kosztów postępowania upadłościowego. Zwolennicy tego stanowiska, opierając się na wykładni celowościowej, podkreślają, że *ratio legis* komentowanego przepisu polega na premiowaniu tych dłużników którzy, bądź poprzez aktywną postawę w toku postępowania, bądź z uwagi na charakter i strukturę posiadanego majątku, doprowadzili do zaspokojenia kosztów przed wydaniem postanowienia o ustaleniu planu spłaty wierzycieli. W ocenie przedstawicieli tego nurtu interpretacyjnego, wyłącznie takie podejście odpowiada aksjologicznemu założeniu systemu oddłużeniowego, którego elementem oprócz zasady szybkości postępowania pozostaje zasada, jak najpełniejszego zaspokojenia wierzycieli¹⁷. Nadto można argumentować, że za przyjęciem tej zasady przemawia fakt, że upadły powinien uzyskać bonifikatę w postaci skrócenia planu spłaty dopiero w sytuacji, gdy wykaze swoją aktywność w postępowaniu. Taka interpretacja prowadzi do zachowania spójności przepisu z regulacjami zawartymi art. 491¹⁵ ust. 1b i 1c pr. up., które miały na celu premiowanie aktywnych dłużników oraz tych, których majątek pozwolił na spłatę określonej części zgłoszonych wierzytelności¹⁸.

Drugi kierunek wykładni art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up. opiera się w pierwszej kolejności na wykładni językowej, w szczególności zaś na analizie gramatycznej użytego w przepisie zwrotu „pokryłby”. Forma trybu przypuszczającego, zastosowana w konstrukcji tej normy, jednoznacznie odsyła do zdarzenia przyszłego i potencjalnego, a tym samym odnosi się nie do faktu już zaistniałego (jak miałyby to miejsce przy zastosowaniu formy dokonanej tego czasownika), lecz do możliwego scenariusza, w którym upadły realizuje obowiązek pokrycia kosztów postępowania w przyszłości¹⁹. W świetle tej wykładni, kluczowym momentem oceny

¹⁵ Zob. m.in. Postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 13 marca 2024 r., PO/Gz-KRz/54/2023, gdzie wskazano „Rację miał natomiast wierzyciel w zażaleniu, że w sytuacji, gdy w toku postępowania nie zostały pokryte koszty postępowania tymczasowo poniesione przez Skarb Państwa, do okresu planu spłaty nie należy zaliczać okresu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia upadłości do ustalenia planu spłaty”, oraz PO/Gz-KRZ/7/2024, PO1P/GUp-k-upr/299/2023, gdzie wskazano „Należy zauważyć, że w sprawie nie znalazła zastosowania regulacja art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up. ze względu na brak środków w masie upadłości służących zaspokojeniu kosztów postępowania poniesionych przez Skarb Państwa”

¹⁶ Zob. m.in. postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy, Wydział XV Gospodarczy z dnia 29 marca 2023 r., sygn. akt XV GUp 2/23, <https://www.saos.org.pl/judgments/514953>, dostęp: 05.05.2025 r.

¹⁷ Zob. art. 2 ust. 2 pr. up.

¹⁸ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1802 z późn. zm.) <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3480>, str. 28, dostęp: 06.05.2025 r.

¹⁹ Zwolenników tej teorii można także spotkać w doktrynie, zob. A. Ludwicyńska, A. Machowska, *11.3.9. Postanowienie o planie spłaty* [w:] A. Ludwicyńska, A. Machowska, *Upadłość konsumencka*, Warszawa 2022.

przesłanek zastosowania omawianej regulacji nie jest wyłącznie chwila orzekania o planie spłaty wierzycieli, lecz także okres jego wykonywania. Przyjęcie powyższego zapatrywania implikuje zatem, że normatywne kryterium „pokrycia kosztów postępowania” może zostać zrealizowane w toku realizacji planu spłaty, a niekoniecznie *ex ante*. Ponadto argumentacja uzasadniająca przyjęcie analizowanej regulacji w jej obecnym kształcie może być rekonstruowana w oparciu o założenie, iż intencją ustawodawcy było stworzenie upadłym możliwości skrócenia planu spłaty wyłącznie w sytuacji, gdy pokryją oni koszty postępowania niezależnie od momentu, w którym to nastąpi. Tego rodzaju konstrukcja normatywna mogła pozwolić, na wyrównanie sytuacji uczestników postępowania upadłościowego, w szczególności konsumentów którzy, w odróżnieniu od przedsiębiorców, na ogół nie dysponują majątkiem umożliwiającym natychmiastowe pokrycie kosztów postępowania w chwili ogłoszenia upadłości.

Dokonując analizy dopuszczalnych sposobów wykładni przepisu art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up., z pełnym przekonaniem należy opowiedzieć się za koncepcją drugą, opartą na prymacie wykładni językowej. W sytuacji, w której norma prawna została skonstruowana w sposób jednoznaczny²⁰, brak jest podstaw do sięgania po subsydiarne metody interpretacyjne, zwłaszcza wykładnię funkcjonalną czy celowościową. Należy przy tym zgodzić się z poglądem, że odstępstwo od językowego brzmienia przepisu powinno być dokonywane wyjątkowo w szczególności, gdy wykładnia językowa pozostaje w oczywistej sprzeczności z treścią innych norm lub prowadzi do skutków absurdalnych z punktu widzenia społeczno-gospodarczego lub ekonomicznego²¹, która to sytuacja nie ma miejsca w omawianym przypadku.

Ponadto wobec braku jednoznacznego wskazania przez ustawodawcę *ratio legis*, które ległoby u podstaw wprowadzenia art. 491¹⁵ ust. 1d p.u., nie sposób przyjąć, iż preferencja pierwszej z omawianych interpretacji może zostać uzasadniona w oparciu o wykładnię celowościową bądź funkcjonalną. Warto zauważyć, że przepisy art. 491¹⁵ ust. 1b–1d pr. up. z uwagi na ich konstrukcyjny charakter, stanowią swojego rodzaju odstępstwo od fundamentalnej zasady maksymalizacji zaspokojenia wierzycieli. Omawiana norma prawna akcentuje w zamian zasadę szybkości postępowania i efektywnego oddłużenia upadłego, co powoduje, że nie jest możliwym *a priori* przyjęcie przy wykładni tego przepisu prymatu

²⁰ Zob. m.in. Z. Pulka, *Podstawy prawa. Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2012, s. 122, także L. Morawski, *Teoria prawodawcy racjonalnego a postmodernizm*, „Państwo i Prawo” 2000, nr 1, s. 29 i n.

²¹ Zob. Uchwała SN(CI) z 14.10.2004 r., III CZP 37/04, OSNC 2005, nr 3, poz. 42., por. Wyrok TK z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141, Uchwała SN(7z) z 25.04.2003 r., III CZP 8/03, OSNC 2004, nr 1, poz. 1.

pierwszej z powołanych zasad. Tym samym, przy stosowaniu metod wykładni funkcjonalnej i celowościowej w odniesieniu do analizowanego unormowania wymagane byłoby uwzględnienie kolizji zasad konstytuujących aksjologiczne fundamenty postępowania upadłościowego, mając jednak na uwadze specyfikę omawianego przepisu. Rozstrzygnięcie tak przedstawionego zagadnienia, które z podanych zasad mają prymat na gruncie omawianego przepisu nie jest jednak możliwe z tego względu, że ustawodawca nie rozstrzygnął jednoznacznie, której z nich przyznać należy pierwszeństwo. Skoro zatem interpretacja omawianej normy prawnej nie wynika jednoznacznie z zasad wykładni funkcjonalnej oraz celowościowej, nie ma powodów, aby odstępować od wykładni językowej przepisu, która jak już wcześniej wskazano nie budzi wątpliwości interpretacyjnych²².

4. Potencjalne zagrożenia związane ze skracaniem planu spłaty z uwagi na czas trwania postępowania.

Przyjęcie słuszności drugiej z zaprezentowanych koncepcji nie wyklucza jednocześnie poddania jej krytycznej refleksji, a ponadto nie zamyka drogi do wskazania potencjalnych zagrożeń wynikających z jej praktycznego zastosowania.

Po pierwsze wskazać należy, że obecne brzmienie przepisu powoduje, że nawet całkowicie bierna postawa dłużnika, niepodejmującego żadnych działań zmierzających do zwiększenia masy upadłości, czy zaspokojenia wierzycieli w toku postępowania, może skutkować jego preferencyjnym potraktowaniem i skróceniem planu spłaty o czas trwania postępowania przekraczający sześć miesięcy. Tego rodzaju rozwiązanie osłabia walor sprawiedliwościowy regulacji, ponieważ uprzywilejowuje dłużnika nie na podstawie jego zaangażowania, lecz wyłącznie w związku z czasową rozciągłością postępowania upadłościowego. Ustawodawca formułując ten przepis zupełnie pominął sytuacje, w których przedłużenie postępowania nierzadko bywa konsekwencją czynników całkowicie zewnętrznych lub wręcz działań celowo zmierzających do przewlekłości. W świetle doświadczeń płynących z praktyki prowadzenia postępowań upadłościowych, zasadnym wydaje się podkreślenie, iż istotna część przypadków przewlekłości postępowań upadłościowych pozostaje w bezpośrednim związku z nieprawidłowym, niejednokrotnie nierzetelnym zachowaniem samych dłużników. Przykładem takich działań mogą być sytuacje, w których upadli nie wskazują w całości składników majątkowych podlegających objęciu, a o

²² Por. M. Smolak, *O wykładni celowościowej raz jeszcze*, PiP 2013, nr 5, s. 97-102, M. Zieliński, *Rozdział XXIV. Dyrektywy percepcyjnej fazy wykładni* [w:] *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012, A. Kotowski, *Ujęcia interpretacji celowościowej w teorii prawa*, Prok.i Pr. 2017, nr 11, s. 137-153.

ich istnieniu syndyk dowiaduje się dopiero w czasie trwania postępowania. Sytuacje takie nierzadko wynikają z braku elementarnej staranności po stronie dłużnika, jak choćby zapomnienie o posiadanym majątku, uznania braku obowiązku poinformowania o jego istnieniu lub nieświadomości, co do faktu nabycia spadku, który z mocy prawa wszedł do masy upadłości²³. Ponadto częstym przypadkiem przedłużenia postępowania są sytuacje, w których upadli utrudniają wydanie składników majątkowych, czym bezpośrednio wpływają na opóźnienie w przeprowadzaniu fazy likwidacji masy upadłości²⁴.

Wobec powyższego należy z ostrożnością podchodzić do rozwiązań normatywnych, które premiowałyby dłużników tylko z uwagi na czas trwania postępowania. Trudno bowiem przyjąć, że przedłużające się postępowanie, w którym syndyk nie jest w stanie ani przeprowadzić skutecznej sprzedaży majątku upadłego, ani dokonywać potrąceń z uzyskiwanego przez niego wynagrodzenia za pracę lub innych świadczeń, generuje dla upadłego jakąkolwiek realną dolegliwość. W takich przypadkach przewlekłość postępowania staje się wręcz neutralna z perspektywy upadłego, a tym samym nie uzasadnia zastosowania przepisów zmierzających do skrócenia okresu planu spłaty wyłącznie na podstawie upływu czasu.

Ponadto istniejąca regulacja tworzy ryzyko zachowań upadłego, celowo zmierzających do przedłużenia postępowania. Mając na uwadze, że Sąd ustala plan spłaty nie kierując się rzeczywistymi zarobkami upadłego²⁵, tylko jego możliwościami zarobkowymi, norma prawna zawarta w art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up. może stanowić dla upadłego skuteczny oręż przed obroną od wykorzystywania w pełni swoich możliwości zarobkowych. W praktyce bowiem dłużnik, świadomy brzmienia art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up., może celowo powstrzymywać się od podjęcia zatrudnienia odpowiadającego jego pełnym możliwościom zarobkowym bądź podejmować działania mające na celu opóźnianie zakończenia postępowania mając świadomość, że każdy miesiąc przedłużonego procesu insolwencyjnego potencjalnie zmniejsza czas rzeczywistego wykonywania planu spłaty. Natomiast, upadły mając świadomość, jak kształtują się jego możliwości zarobkowe może w łatwy sposób stwierdzić, że w jego przypadku i tak znajdzie zastosowanie norma zawarta w art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up. i w konsekwencji jego plan spłaty

²³ Por. P. Wydrzyński, Ł. Czarnocki, P. Olewniczak: Co wolno upadłemu? Prawa i obowiązki upadłego konsumenta. Część I, Dor.Restr. 2018, nr 2, s. 70-82, P. Wydrzyński, Ł. Czarnocki, P. Olewniczak, Co wolno upadłemu? Prawa i obowiązki upadłego konsumenta. Część II, Dor.Restr. 2018, nr 3, s. 72-81.

²⁴ Podane przypadki mogą stanowić sytuację, w których mamy do czynienia z nieodpowiednim zachowaniem dłużnika, które jednocześnie nie wypełnia przesłanek do umorzenia postępowania określonych w art. 491¹⁰ pr. up.

²⁵ Zob. art. 491¹⁵ ust. 4 pr. up., A. Duda-Bieniek, *Weryfikacja możliwości zarobkowych upadłego celem ustalenia planu spłaty wierzycieli*, Dor.Restr. 2021, nr 4, s. 90-96.

ulegnie skróceniu. Powyższe zachowanie pozostając w sprzeczności z zasadami, sprawiedliwości pozostaje w pełni zgodne z prawem i premiuje nieuczciwego dłużnika, pozbawiając przy tym wierzycieli możliwości zaspokojenia swoich należności w większym stopniu. Regulacja ta abstrahuje także od rzeczywistego przebiegu postępowania i nie różnicuje sytuacji upadłych pod względem ich zaangażowania, stopnia współpracy z syndykiem, czy poziomu aktywności w dążeniu do oddłużenia. W konsekwencji może ona prowadzić do niepożądanego zrównania sytuacji upadłych przejawiających rzetelność, staranność i dobrą wolę z osobami biernymi lub instrumentalnie wykorzystującymi instytucję upadłości. Powyższe także może prowadzić w konsekwencji do naruszenia interesów wierzycieli i ich niższego stopnia zaspokojenia.

Powyższe argumenty wskazują zatem, że obecna regulacja art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up. posiada istotne mankamenty i może prowadzić do niepożądanych skutków prawnych. W związku z powyższym, w ramach postulatów *de lege ferenda*, zasadne jest rozważenie nowelizacji omawianego przepisu poprzez zastąpienie formy przypuszczającej czasownika „nie pokryłyby” formą dokonaną „nie pokrył”, co jednoznacznie przesunęłoby moment oceny spełnienia przesłanki do chwili ustalania planu spłaty. Takie rozwiązanie, choć legislacyjnie proste, skutkowałoby nie tylko jednoznacznością omawianej normy prawnej, lecz także pozwoliłoby na ujednolicenie praktyki stosowania prawa przez sądy upadłościowe, w której obecnie, nawet w obrębie jednego wydziału, aprobowane są obydwie koncepcje interpretacyjne²⁶.

Rozwiązania przyjęte w art. 370a pr. up.

Na zakończenie rozważań dotyczących skracania planu spłaty z uwagi na długość trwania postępowania, należy odnieść się do regulacji zawartej w art. 370a pr. up. dotyczącej ustalania planu spłaty w postępowaniach prowadzonych wobec osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Choć omawiana norma na pierwszy rzut oka bliźniaczo przypomina rozwiązania właściwe dla upadłości konsumenckiej, to jednak zawiera istotne odmienności konstrukcyjne, mające wpływ na przebieg i rezultat tego postępowania²⁷.

W kontekście skracania planu spłaty z uwagi na czas trwania postępowania, art. 370a pr. up. przewiduje, że sąd może zaliczyć do okresu wykonywania planu spłaty czas

²⁶ Teza ta wynika z własnego doświadczenia, w pracy jako asesor w XIV Wydziale Gospodarczym ds. Upadłościowych i Restrukturyzacyjnych w Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi.

²⁷ Zob. więcej P. Janda [w:] *Prawo upadłościowe. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2023, art. 370(a), P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*. Wyd. 8, Warszawa 2024, art. 370a.

przekraczający sześć miesięcy od dnia ogłoszenia upadłości do dnia zakończenia postępowania, niezależnie od tego, czy upadły pokrył tymczasowo poniesione przez Skarb Państwa koszty postępowania. Co więcej, stosowanie omawianej normy prawnej aktualizuje się wyłącznie wówczas, gdy sąd ustali, iż dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa, bądź też gdy poziom zaspokojenia wierzycieli w toku postępowania przekroczył próg 50% lub 70%²⁸.

Pierwszy z tych warunków wydaje się logiczny, jeżeli uwzględni się charakterystykę postępowań upadłościowych prowadzonych względem przedsiębiorców, w których posiadanie przez dłużnika majątku pozwalającego na pokrycie kosztów postępowania stanowi warunek *sine qua non* ogłoszenia upadłości²⁹. Niemniej jednak argument ten traci swoją siłę przekonywania w sytuacji, gdy mamy do czynienia z osobami fizycznymi nieprowadzącymi już działalności gospodarczej, lecz wobec których, zgodnie z decyzją sądu, na podstawie art. 491¹ ust. 2 pr. up. zastosowano tryb właściwy dla upadłości przedsiębiorców. W takim bowiem wypadku prowadzenie postępowania jest możliwe także przy braku środków wystarczających na pokrycie kosztów postępowania poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa, a więc *ratio legis* omawianej normy prawnej w takiej sytuacji się dezaktualizuje.

W związku z powyższym konsekwencją objęcia przez normę zawartą w art. 370a pr. up. osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej jest istotna dysproporcja w traktowaniu dłużników-konsumentów, w zależności od trybu postępowania, w którym ich sprawa została rozpoznana. Należy przy tym zwrócić uwagę, że w takim wypadku nierzadko osoby objęte postępowaniem według reguł zarezerwowanych dla przedsiębiorców mogą liczyć na skrócenie planu spłaty, mimo że wygenerowane i niepokryte w ich sprawie koszty postępowania są o wiele wyższe niż w klasycznych przypadkach upadłości konsumenckiej. Takie zróżnicowanie wydaje się nieuzasadnione i budzi wątpliwości w kontekście celowości jego wprowadzenia.

Dodatkowo, kontrowersje budzi fakt, że na gruncie omawianego artykułu beneficjentami skrócenia planu spłaty mogą być osoby, którym sąd przypisał winę umyślną bądź rażące niedbalstwo w doprowadzeniu do niewypłacalności. Tymczasem dłużnicy, wobec których moralność płatnicza została oceniona pozytywnie, pozbawieni są możliwości skorzystania z tej instytucji. Rodzi to wątpliwości co do aksjologicznej spójności całego

²⁸ Zob. 370a ust. 2-5 pr. up.

²⁹ Zob. np. A. J. Witosz [w:] H. Buk, D. Chrapoński, W. Gewald, W. Klyta, A. Malmuk-Cieplak, M. Mozdzeń, A. Torbus, A. J. Witosz, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2021, art. 13.

mechanizmu, skoro nagrodę w postaci skrócenia planu spłaty przyznaje się dłużnikom, których postawa była obiektywnie naganna.

Pogląd przeciwny można bronić opierając się o argumentację, iż dłużnicy dopuszczający się zawinionego działania podlegają co do zasady dłuższemu planowi spłaty. Jednakże podnieść należy, że takie twierdzenie nie usuwa w pełni zidentyfikowanej niekonsekwencji. W szczególności bowiem ustawowa dolna granica planu spłaty dla dłużników działających w warunkach winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa wynosi 36 miesięcy, a więc analogicznie jak górna granica, w przypadku osób, których postawa moralna nie budziła zastrzeżeń. W efekcie, istnieje ryzyko, że osoby dopuszczające się poważnych uchybień znajdą się w uprzywilejowanej sytuacji względem dłużników rzetelnych, co wydaje się naruszać elementarne zasady systemu prawa upadłościowego oraz reguł ustalania planu spłaty wierzycieli.

Z tych względów należy postulować pogłębioną refleksję ustawodawcy nad koniecznością zredefiniowania przesłanek skracania planu spłaty w postępowaniach prowadzonych na podstawie art. 370a pr. up., w szczególności w odniesieniu do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Należy rozważyć, czy nie bardziej efektywnym rozwiązaniem byłoby stosowanie do tych osób reguł ustalania planu spłaty znajdujących się w rozdziale odnoszącym się do upadłości konsumenckiej.

Zakończenie.

Reasumując powyższe rozważania, należy podkreślić, iż choć *ratio legis* instytucji skrócenia planu spłaty zobowiązań z uwagi na długotrwałość postępowania upadłościowego zasługuje co do zasady na aprobatę, z punktu widzenia celów postępowania upadłościowego. Niemniej jednak niedoskonałości legislacyjne towarzyszące redakcji art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up. w tym brak odpowiedniego dostosowania przesłanek jego zastosowania sprawiły, że norma ta nie spełnia oczekiwań części doktryny oraz podmiotów stosujących prawo. Rezultatem tego stanu rzeczy są istotne rozbieżności interpretacyjne pojawiające się na etapie ustalania planu spłaty wierzycieli. W konsekwencji należy postulować obowiązek zrewidowania przez ustawodawcę obecnego brzmienia przepisu, w taki sposób, aby zlikwidować pojawiające się problemy z interpretacją przedmiotowej normy prawnej.

Nadto należy zastanowić się nad rewizją art. 370a pr. up. w odniesieniu do jego stosowania do upadłych-konsumentów, których postępowanie prowadzone jest według przepisów części pierwszej ustawy. Wydaje się, że za zasadne byłoby wyłączenie tych

podmiotów spod reguł art. 370a pr. up. i objęcie ich zakresem regulacyjnym art. 491¹⁵ ust. 1d pr. up., co pozwoliłoby na równe traktowanie upadłych niezależnie od tego, do jakiego trybu postępowania zostali zakwalifikowani.

Bibliografia:

1. A. Adamczuk, P. Pruś, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, M. Manowska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-477(16), LEX/el. 2022.*
2. A. Duda-Bieniek, *Weryfikacja możliwości zarobkowych upadłego celem ustalenia planu spłaty wierzycieli*, Dor.Restr. 2021, nr 4.
3. A. Kotowski, *Ujęcia interpretacji celowościowej w teorii prawa*, Prok.i Pr. 2017, nr 11.
4. A. Ludwiczynska, A. Machowska, *Upadłość konsumencka*, Warszawa 2022.
5. A. Machowska, *Nowelizacja prawa upadłości konsumenckiej - ustawa z 30 sierpnia 2019 roku - wyzwanie dla sądów upadłościowych i syndyków*, Dor.Restr. 2020, nr 1.
6. C. Zalewski, *Sprawność postępowania upadłościowego – uwagi praktyczne*, Dor.Restr. 2016, nr 3.
7. H. Buk, D. Chrapoński, W. Gewald, W. Klyta, A. Malmuk-Cieplak, M. Mozdzeń, A. Torbus, A. J. Witosz, *Prawo upadłościowe. Komentarz, wyd. II*, Warszawa 2021.
8. K. Weitz, *Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych*, red. H. Dolecki, K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2009.

9. L. Morawski, *Teoria prawodawcy racjonalnego a postmodernizm*, „Państwo i Prawo” 2000, nr 1.
10. M. Mrówczyński, *Uczestnicy postępowania upadłościowego*, Warszawa 2019.
11. M. Smolak, *O wykładni celowościowej raz jeszcze*, PiP 2013, nr 5.
12. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012.
13. P. Janda, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2023.
14. P. Wydrzyński, Ł. Czarnocki, P. Olewniczak, *Co wolno upadłemu? Prawa i obowiązki upadłego konsumenta. Część II*, Dor.Restr. 2018, nr 3.
15. P. Wydrzyński, Ł. Czarnocki, P. Olewniczak, *Co wolno upadłemu? Prawa i obowiązki upadłego konsumenta. Część I*, Dor.Restr. 2018, nr 2.
16. P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz. Wyd. 8*, Warszawa 2024.
17. Z. Pulka, *Podstawy prawa. Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2012.

Abstract:

The presented article analyzes the institution of shortening the creditors' repayment plan due to the duration of bankruptcy proceedings. The author, after an introductory discussion of the construction of the provision, attempts to reconstruct its ratio legis and identifies interpretational discrepancies occurring in practice. The author then resolves which of the discussed interpretative concepts of the provision is appropriate and draws attention to the potential dangers that the discussed norm may cause at the stage of the ongoing proceedings. The final section of the study is devoted to the relation of Article 491¹⁵(1d) to the regulation contained in Article 370a(5) of the Bankruptcy Law, pointing out the significant differences in the construction of the two provisions. In the final part of the work, the author concludes and presents de lege ferenda postulates.

Keywords: *bankruptcy, consumer bankruptcy, repayment plan, shortening repayment plan, bankruptcy proceedings.*